

701
ע.ע.

מדינת ישראל
הכנסת

פרוטוקול מס' 17/א

מישיבת ועדת העבודה
סיום ד', ה' בתמוז תשס"ז - 14.6.56
(בשעה 9,00)

חברי הועדה:

נ כ ח ר :

- ע. גוברין - היו"ר
- ס. אולמרט
- ב. אידלסון
- י. אלמוגי
- י. בן-אהרן
- ה. ברגר
- ב. צ. הראל
- א. וילנסקה
- א. כהן
- ח. סיגורי-כהן
- ס. קלמר
- א. רימלט
- י. ריפתין

מוזמנים:

- מר י. עילם - המנהל הכללי של משרד העבודה
- מר קובובי - מטעם משרד העבודה

- ש. בז'רנו
- א. בקר

ח ס ר ו :

1. ענין פיסורי שטטנר.
2. המשך הדיון במצב התעסוקה.

סדר-היום:

14.6.56

א. ענין פיסורי שטסנר:

הכנסת העבירה אלינו לדיון הצעה לסדר-
היום בענין פיסורי שטסנר, אני מציע
לבחור לשם כך בוועדת משנה מצומצמת,

היו"ר ע. גוברין:

הוחלט: לבחור בוועדת משנה מצומצמת לדיון בענין
פיסורי שטסנר, חברי הועדה יהיו: ח'כ
אידלסון, בן-אהרן ורימלס.

ב. המסן הדיון במצב התעסוקה:

י. עילם: בימים הקרובים עומדים להפעיל את תכנית
הבנייה במסגרת מפעל החסכון בהתישבות
הקיימת בהיקף של 1500 יחידות דיור. פעולת שיכון זו, על פי פיזור
הגיאוגרפי תענה לא רק לבעיית החמורה של הדיור באותה התישבות, כי אם גם
למצב התעסוקה של פועלי הבנין.
כן אנו עומדים למסור בימים אלה לעבודה
עוד 1500 יחידות דיור לקליטת העולים על בסיס תקציב הסוכנות היהודית.
הבנייה תהיה באיזורי הפיתוח: רובה כדרום הארץ, חלקה בצפון ומשהו
בסביבות ירושלים.

אשר למצב התעסוקה, ישנם כיום למעלה
מ-10,000 סובסלים, ומצב זה ימשך כל חודש יוני. ביולי ובאוגוסט תחול
הרעה במצב התעסוקה, בגלל שיתוק בעבודות חקלאיות עונתיות, ומשרד העבודה
בודאי יפתור חלק מהבעיות בעבודות יזומות. בסוף אוגוסט תתחיל העבודה
בכותנה, בספטמבר ואוקטובר יהיה מחסור בפועלים, כי אז תתחיל עונת
הבסנים והכזתנה, ואנו מכווננים כבר מעתה את העולים לאותם האיזורים שבהם
יהיה מחסור בכוח אדם. קרוב לוודאי שנהיה עדים לתופעה מוזרה: מחסור בידים
עובדות, מצד אחד, ואבטלה מצד שני, כי לא כל הפועלים באיזור אחד יכולים
לעבוד באיזור אחר. מצב לא נוח יחזור עוד פעם בנובמבר-דצמבר. נובמבר
עלול להיות חודש קשה, כי לא תהיה בו שום עבודה חקלאית טבעית. בדצמבר
תהיה התעוררות קלה בקשר לקטיף. בחדשים ינואר-פברואר כבר יועסקו האנשים
בקטיף, כך שחדשי המחסור החריף בתעסוקה בשנת התקציב הנוכחית יהיו יולי-
אוגוסט ונובמבר-דצמבר.

בעיה אחרת היא הבעיה התקציבית. מאחר
שעניני הכסחון חופטים כל-כך הרבה אמצעים, חיפשו קיצוצים בענפים אחרים
וקיצו בתקציב התעסוקה, מתוך הנחה שהסכומים הגדולים המוצאים לעניני
כסחון לעבודה בארץ, חזקה עליהם שיקלטו פועלים, אינני יכול להגיד שזה
לא נתקיים, אבל לא באותה מידה כפי ששיערנו. הפנינו כמה אלפי פועלים
לביצורים, אך העבודה הזאת קרובה והולכת לגמר. דרושים עוד כ-6 מיליון
לירות. מאחר שמוחזר למעגל זה סכום של קרוב ל-4 מיליון לירות, הרי
שהתקציב יספיק עד סוף דצמבר או ראשית ינואר. כמו כן נתקיים דיון ודברים
על כך שהסוכנות תשתתף בתקציב התעסוקה של העולים המועברים לאיזורי
פיתוח, כדין ההשתתפות בתקציב התעסוקה המשלימה למתישבים. גם זה יכול
לתקן במשהו את מצב התקציב, ואז אולי יחסרו לנו אמצעים לחודש אחר.

כל זה אמור אם המצב יהיה כפי שתוארתי,
שלא יהיו סיבוכים נוספים. לפי שעה, אינני רואה שום סיבה לכך שהתואר
שנחתי יתערער באופן חמור, ואז מצבנו השנה לא רק שלא יהיה גרוע מאשר
לפני שנה-שנתיים, אלא יהיה טוב יותר. בשלב זה איני סבור שיש לבצע
פעולות ציבוריות מיוחדות.

כמוכן, כל מה שאסרתי נכון לגבי כלל הארץ, אך לא חמיר יענה לגבי סיטואציות אינדיבידואליות במקום פלוני אלמוני, באופן כולל ניתן לעמוד במצב התעסוקה.

י. אלמוני:

1. אני מודאג מ-3 דברים: 1. מעצם האבטלה;
2. מהערכת המצב ע"י מנהל משרד העבודה;
3. מהפתרונות המסתגנים גם ע"י משרד העבודה וגם ע"י הכלכלנים הקרובים למשרד האוצר.

קודם כל, בענין האבטלה, ואדבר על חיפה, התנאים האובייקטיביים השונים העמידו את חיפה בראש התור של מחוטרי עבודה גם באופן טוחלט וגם באופן יחסי, גם בעומק וגם במספר. ישנן שתי סיבות מיוחדות שגרמו למצב המיוחד של חיפה: 1. בעית החקלאיים הערביים שמסביב לחיפה, אשר עוזבים את משקיהם ובאים אליה לעבוד. יום באים לחיפה 3-4 אלפים ערבים, נוסף לאלפיים שעבודתם אושרה כדת, כמו פועלי מפעלי הזיקוק ועוד, העובדים כבר כמה שנים. החקלאיים הערביים הבאים מסביבות חיפה חודרים לכל פינה, עושים קנוניות עם גותני העבודה ואוכלים את פת-לחם של העולים החדשים. אין אלה מחוטרי עבודה, הם יכולים לעבוד במשקיהם ולא להעביר את ילדיהם. באים לחיפה גם פועלים סוצרתי, שעירייתם אינה רוצה לקבל הלוואות לפיתוח ואינה עושה דבר כדי להעסיק את פועליה במקום; 2. חיפה ממשיכה לקלוט אנשים מנקודות שונות, בעיקר עולים חדשים הנשלחים ישר מהאניה לכפרים ואינם מסתגלים אליהם. כולם מופנים לחיפה בגלל שתי סיבות: 1. קיימת משיכה טבעית לנמל עמוק מים; 2. חיפה היא העיר היחידה שישנם בה עדיין בדונים, צריפונים ופחונים, כך שמשפחה חדשה יכולה כנקל להשיג בה מקום מגורים.

קיים חוסר עבודה הרבה יותר גדול מכפי

שזה משתקף בנתונים רשמיים, אנו מתקרבים בארץ למספר מחוטרי עבודה העלול לסכן את המדינה. ישנם 6-7% מחוטרי עבודה גם לפי דעת הסטטיסטיקאים והכלכלנים, וזה מתבטא גם בדו"ח של נגיד בנק ישראל.

מה צפוי לנו בעתיד? - עבודות הביצורים

נגמרו, המוסדות המוניציפאליים הגיעו לגבול יכולתם לבצע עבודות גם בתמיכה מממשלתית. אני שמח שעומדים לבנות 1500 יחידות דיור בהתישבות הקיימת ו-500 יחידות דיור בשביל העולים באיזורי הפיתוח, אולם הבנייה שהיתה עד כה מסתיימת, כך שאין כזה פתרון למצב הקיים.

אשר לפיתוח, אינני רואה תכניות פיתוח

גדולות לא בהתישבות, לא בתעשייה, לא במפעלי מים ולא בדברים אחרים. התעשייה נמצאת במשבר שלא היה כדוגמתו, ואני מתנגד לדעה האומרת שזה בגלל העלאת השכר. הגורמים לכך הם אחרים: ראשית, גדל המיכון. כל הציוד שקיבלנו מהשילומים נמצא בתהליך הבניה ומדי חודש בחדשו מסתיימת הבניה. זוהי פעולה מבורכת מכחינה משקית, אך פוגעת בתעסוקה. הגורם השני, שאף הוא מבורך, געוץ בעובדה שבינתיים לסרו הפועלים לעבוד ופריון העבודה עלה; שלישית, בעיית הייצוא, שהיא מחריפה עוד יותר בגלל המצב בעולם, מחריפה אצלנו בגלל הוצאות שונות המייקרות את החוצרת יותר מאשר העלאת השכר.

המלאכה נמצאת במשבר עוד יותר חמור

מאשר התעשייה, והסיבות לכך הן שונות.

הערכת משרד העבודה בקשר למצב התעסוקה

לקויה באופטימיות יתירה. כדי להקל על המצב יש, לדעתי, לעשות שני דברים: 1. על לשכת העבודה לכוון את כוח האדם - להעביר לאיזורי הפיתוח את העולים החדשים האסיריים והרווקים ורוב את החיילים המשוחררים. למרות חוסר לטובה

14.6.56

אני מציע שהועדה תקיים שתי ישיבות נוספות לדיון על מצב התעסוקה, בהשתתפות נציגי לשכת העבודה וההסתדרות, כמו כן אני מציע לקיים ישיבה משותפת עם ועדת הכספים, בהשתתפות שרת-העבודה ושר האוצר.

ט. קלטר:

אין להחליט עם המצב של 11 אלף מחוסרי עבודה, ביחוד שבחדשים יולי-אוגוסט המצב עור יחסיר, בניית 1500 יחידות דיור בהתישבות ועוד 500 יחידות דיור באיזורי הפיתוח תקל על מצב התעסוקה, אבל לא תפתור את הבעיה, מפני שהבנייה הפרטית הולכת ומתחסלת, ועלינו לעשות משהו גם בשטח זה.

אני מציע לוועדה להמליץ על התחלת ביצוע תכניות הבנייה במסגרת מפעל החסכון בערים, ביחוד שבשלב זה אין צורך להניע את כספי האוצר, אם תתחיל בנייה בהיקף רציני, תהיה לכך השפעה גם על התעשייה הקשורה בבנין.

מה בנוגע למפרעות למחוסרי עבודה?

א. וילנסקה:

קודם כל, אני מציעה להחליט על קיום דיון בכנסת בשאלת התעסוקה. דיון כזה יוציא סך השאננות אח הגורמים האחראיים למצב ויביא ללחץ ציבורי למען נקיטת אמצעים מידיים להקלה מצב התעסוקה.

המצב, כפי שתואר לפנינו נציג משרד העבודה, איבנו מדוייק. היקף הבעיה הוא רחב יותר, שמעתי לפני ימים מספר דו"ח של סנהל מחלקת התעסוקה של הועד הפועל של ההסתדרות, והוא מטר על 18,000 מובטלים. (י. עילם: נכון, אלא שהחצי מזה כבר נכנס לעבודה).

חבר הכנסת אלמוגי טועה בזה שהוא מצביע על הפועלים הערביים כאחד מגורמי האבטלה בחיפה. הפועלים הערביים הם אזרחי ישראל וזכאיים לעבודה כמו כל אזרח אחר, לצערנו, לשכת העבודה הכללית איבנה פתוחה בפני אזרחי הארץ הערביים, כך שאי-אפשר לטעון נגד עבודה בלתי מאורגנת, אני מציעה שהועדה תחווה את דעתה בעד פתיחת לשכות העבודה לכל דורש.

לדעתי, טיבות האבטלה אינן גיאוגרפיות ואינן תלויות במעבר תושבים מאיזור לאיזור. הטיבות הן: 1. צמצום תקציב התעסוקה, שלא היתה לו כל הצדקה; 2. ייבוא תוצרת המתחרה בתוצרת המקומית; 3. צמצום הייצור בגלל ירידת כוח הקניה, שבא עקב עליית המחירים.

ועל-כן אני מציעה: 1. לדרוש מהממשלה הגדלת התקציב לתעסוקה ולעבודות ציבוריות; 2. לפנות לממשלה בדרישה לסקול מחדש את ההסדרים המסחריים המביאים לייבוא המתחרה; 3. לדרוש את הרחבת הבנייה הציבורית; 4. לדרוש את הרחבת האשראי למטרות בנייה ציבורית.

אני מציעה שהועדה תחווה את דעתה:

1. בשאלת מניעת פיטורים; 2. בענין הרחבת ופיתוח קשרי מסחר עם אותן הארצות המוכנות לסחור עם ישראל על בסיס של תיעלת הדדית וכיבוד הריבונות הלאומית.

ברור לכולנו שהפועלים זקוקים לעבודה

ורוצים בה, אולם כל זמן שאי-אפשר לספק עבודה למובטלים - ואני מדגישה: עדיפה עבודה על פני פתרונות אחרים - אני מציעה שהועדה תדרוש סיוע למובטלים.

ב. אידלטון:

חוץ מעבודות בכותנה ובטנים, שיהיו רק בספטמבר-אוקטובר, אינני רואה שום עבודה שאפשר יהיה להעסיק בה נשים. אם תחקל הצעת חבר-הכנסת אלמוגי, לקיים ישיבה שהשתתפות נציגי ההסתדרות ולשכת העבודה, הייתי מציעה להזמין לישיבה זו גם את נציגת מחלקת הפועלות.

י. בן-אהרן:

הועדה שנתמנתה לחקירת בעית הקשישים כבר טיימה את עבודתה, ועל כן אני מציע שאנו נקבל את הדו"ח שלה בהקדם האפשרי וניתן לו את המהלך הדרוש.

אני מציע לוועדה לבקש בדיקה סודש של בעית ההיטלים על חמרי הבנין, המכבידים על הבנייה.

יש לעודד את התנועה מן העיר אל הכפר, בין ע"י קביעת תנאים מתאימים בשיכון, תעסוקה, טיפול רפואי, חינוך ועוד, ובין ע"י חקיקת חוק להכוונת נוער וחייילים שיוחזרים לכפר.

קיים בזכוז במטבע חוץ לייבוא סחורות שאפשר לייצרם בארץ, ועל כן יש להגדיל את הטובסילה לייצור ולייצוא.

י. ריפתין:

שמענו את הודעת המנהל הכללי של משרד העבודה בענין הבנייה בהתישבות; האם זה לפי היקף התכנית שהוסכם עליה, או שתוך צמצומה, סתי תתחיל הבנייה למעשה?

דנים עתה בתכנון הבנייה, האם זה יפגע בהתישבות?

י. עילם:

אשר לתכנון הבנייה, כל זה בתיישב כבר מקודם.

היקף הבנייה הוא לפי התכנית המוגדרת. מספר החוטכים הוא 5100. לפי התכנית צריך היה להתחיל ב-60%, כלומר, כאלפיים וכמה מאות, אולם טאחר שחלק מן המעוניינים לא עמד בהתחייבות של תנאי החסכון, נשארו רק 1500 יחידות דיור. לגבי מספר זה אין ויכוח, כך שלמעשה אפשר להתחיל את העבודה בעוד ימים מספר.

הוחלט לקיים בשבוע הבא שתי ישיבות:

1. ביום ג' בשעה 20.00 לדיון על חוקי עבודה
2. ביום ד' בשעה 8.30 להמסך הדיון על מצב התעסוקה.

(הישיבה ננעלה בשעה 11.00)